

ΠΑΡΘΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΑΛΕΞΗΣ ΚΑΝΝΑΣ, ΑΝΝΑ ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Νωρίς το πρωί ένα γκριζόλευκο πέπλο καλύπτει το Παρανέστι. Οφείλεται στις πασίγνωστες ομίχλες του ποταμού Νέστου που διασχίζει την κοιλάδα. Απ' τη μικρή ακριτική πολιτεία το μόνο που εξέχει είναι οι λεύκες, πανύψηλες σιλουέττες που τρυπούν το παχύ στρώμα της καταχνιάς. Και ακόμη, οι οξυγώνιες στέγες του Σιδηροδρομικού Σταθμού. Χτισμένος από τους Αυστρούγγρους το **1895**, φέρνει στο νου ρομαντικές εικόνες άλλων εποχών.

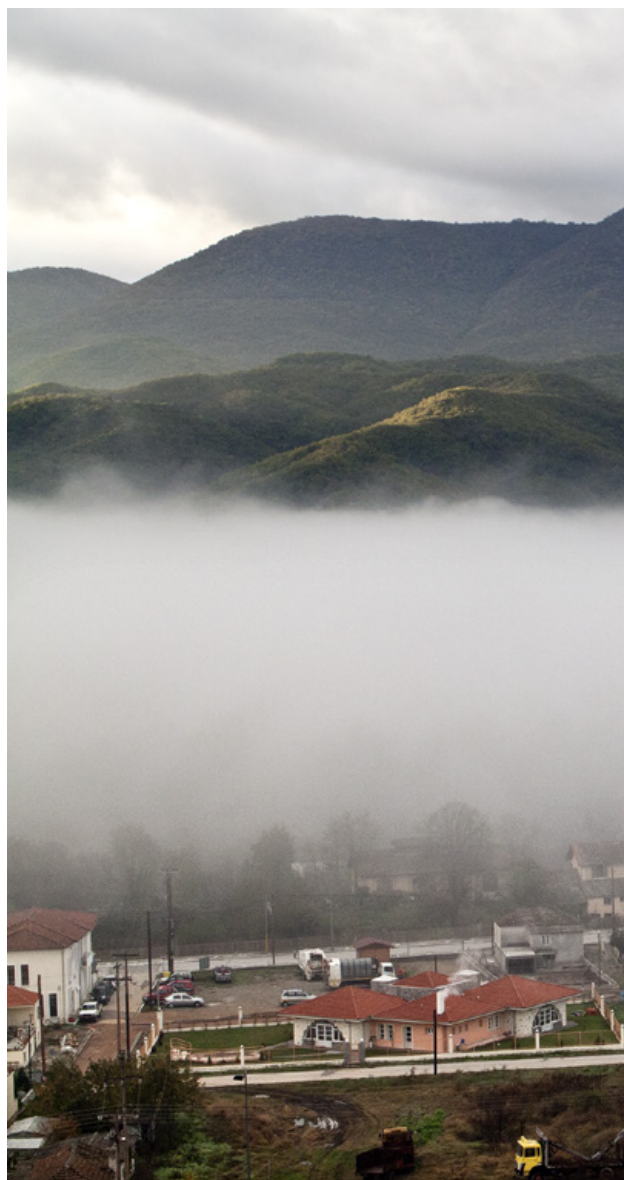
Αυτός, ωστόσο, ο εμβληματικός σταθμός, που για 115 χρόνια είδε να «διαβαίνουν» από τις ράγες του τόσα γεγονότα της νεώτερης Ελλάδας, έπαψε τη φετινή χρονιά να λειτουργεί. Οι αίθουσές του, που ξεπροβόδισαν αναρίθμητους επιβάτες, είναι πια κλειστές, δεν υπάρχει υπάλληλος να εκδίδει εισιτήρια. Αλλά ούτε και σταθμάρχης να επιβλέπει την κίνηση των τραινών. Κι αν αναρωτιέστε πώς ένας ταξιδιώτης επιβιβάζεται ή αποβιβάζεται τους τελευταίους μήνες στο Παρανέστι, θα σας απαντήσω ότι στέκεται στην αποβάθρα, στη ζέστη ή στο κρύο, και σπκώνει το χέρι για να σταματήσει το τρέινο που πλησιάζει. Όταν θέλει να κατεβεί, ειδοποιεί τον ελεγκτή.

Το δεύτερο μεγάλο θύμα της «κρίσης» υπήρξε το στρατόπεδο που τόσα χρόνια λειτουργούσε στις παρυφές του οικισμού. Η μεταφορά του στέρησε την τοπική κοινωνία από την παρουσία τόσων νέων ανθρώπων και την τοπική οικονομία από ένα σταθερό έσοδο, που με κανέναν άλλο τρόπο δεν μπορεί ν' αναπληρωθεί. Έστω κι έτσι όμως το απόμακρο Παρανέστι μας γοητεύει. Όχι τόσο για το δομημένο του περιβάλλον, όπου ελάχιστη παραδοσιακότητα έχει απομείνει, όσο για τους φιλόξενους ανθρώπους του και την περίφημη ορεινή χώρα, που δεσπόζει στα βόρεια ανάμεσα σε Ελλάδα και Βουλγαρία.

Καθώς ο κλωμός χειμωνιάτικος ήλιος προβάλλει πάνω απ' τα βουνά, το Παρανέστι αποτινάζει από πάνω του την νάρκη της νύχτας, βρίσκει τους συνηθισμένους του, ρυθμούς. Ετοιμαζόμαστε κι εμείς να ξεκινήσουμε για το **Μονοπάτι Αρκουδορέματος**, που τόσες φορές έχουμε προσπεράσει αγνοώντας την απόκρυφη ομορφιά του.

ΣΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑΤΟΣ

Βόρεια του Παρανεστίου ο ασφαλτόδρομος διασχίζει ένα θαυμάσιο δάσος δρυών. Μερικά χιλιόμετρα μετά βρίσκουμε την διακλάδωση προς τον γραφικό, ακατοίκτο οικισμό του **Άνω Θόλου**. Λίγο πιο πάνω συναντάμε την κίτρινη σιδερένια γέφυρα του Αρκουδορέματος. Δεξιά της ανηφορίζει ένα καλοσχηματισμένο

μονοπάτι παράλληλα με το ρέμα. Πολύ γρήγορα η διαδρομή γίνεται όμορφη, ευκολοδιάβατη και ευχάριστη. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της είναι η άριστη κατάσταση του εδάφους, το μόνιμο δάσος γάβρων και δρυών αλλά και οι διαδοχικοί αναλημματικοί τοίχοι που έχουν χτιστεί από παλιά για συγκράτηση των χωμάτων πριν από τις βροχές. Χαμηλά το Αρκουδόρεμα κυλάει βουερό, την παρουσία του όμως εμποδίζουν πυκνά κλαδιά.

Συναντάμε υπολείμματα δυο παλιών χτιστών πηγών που από χρόνια είναι στεγνές. Πού και πού εμφανίζονται και τμήματα παλιού καλντεριμιού. Η απουσία έντονων υψομετρικών διαφορών συντελεί στην συνολική φιλική εικόνα του μονοπατιού.

Νωρίς το πρωί προβάλλει κάτω από παχιά ομίχλη το Παρανέστι.

Μια ώρα μετά την αναχώρηση καταλήγουμε στο σύγχρονο γεφυράκι του ρέματος πριν από την άσφαλτο. Κατασκευάστηκε για να εξυπηρετήσει κυρίως τον περίφημο **Υπερμαραθώνιο της Ροδόπης**, μήκους **110(!)** περίπου χιλιομέτρων, που τελείται κάθε φθινόπωρο τα τελευταία χρόνια στην ορεινή χώρα Παρανεστίου.

ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ ΤΗΣ ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑΣ

Με ασφάλτινη πορεία παράλληλη προς το Αρκουδόρεμα, συνεχίζουμε προς **Διπόταμα** και **Λεπίδα**. Το Αρκουδόρεμα είναι ένα ποτάμι συνεχούς ροής, που πηγάζει από την **Κούλα** της Ροδόπης. Ύστερα από πορεία **30χλμ.**, μέσα από συναρπαστικά φαράγγια, κάτω από πέτρινα τοξωτά γεφύρια, με ροή ήρεμη ή βουερή σε καταρράκτες, καταλήγει στον μεγάλο Νέστο, μερικά

χιλιόμετρα πάνω απ' το Παρανέστι (1).

Ένας από τους ωραιότερους καταρράκτες είναι της **Αγ. Βαρβάρας**. 18 περίπου χιλιόμετρα μετά το Παρανέστι συναντάμε δεξιά την σχετική πινακίδα. Χωματόδρομος 300 μέτρων, σιδερένιο γεφυράκι με ξύλινο κατάστρωμα, ευκολοδιάβατο μονοπάτι και σε μερικά λεπτά φτάνουμε στον καταρράκτη. Το νερό πέφτει από ύψος 12 περίπου μέτρων σε μια κυκλική λιμνούλα, που δημιουργεί εικόνες πολύ εντυπωσιακές.

Πυκνοδασωμένο τοπίο βυθισμένο στη σκιά, πρωινή ψύχρα και υγρασία, ξύλινα παγκάκια για χαλάρωση και απόλαυση του δημιουργήματος της φύσης. Κάποιοι θέλουν να μείνουν για ώρα απέναντι στην αέναη, βουερή πτώση του νερού. Η περιήγηση, ωστόσο, έχει μόλις αρχίσει, η συνέχεια μας επιφυλάσσει εμπειρίες και εικόνες απρόσμενης ομορφιάς.

(1) Νίκος Νέζης, «ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ», ΤΟΜΟΣ 1, σελ. 40.

Επάνω: Μικρό, καλοφτιαγμένο πέτρινο γεφύρι στο Αρκουδόρεμα.

Απέναντι: Με εύκολη πρόσβαση και πανέμορφο τοπίο ο καταρράκτης της Αγ. Βαρβάρας αποτελεί έναν από τους πιο συναρπαστικούς προορισμούς. Φωτ. Αθηνά Μπασιγιουράκη.

Τοπία πανέμορφα, μοναδικά, για ατελείωτες ώρες περισυλλογής και ρεμβασμού.

ΞΩΚΚΛΗΣΙ ΑΓ. ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ - ΓΕΦΥΡΙ ΣΤΟ ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑ

4 σχεδόν χιλιόμετρα μετά την διακλάδωση Αγ. Βαρβάρας, συναντάμε την παράκαμψη προς **Τοξωτό Γεφύρι** και **Άγιο Πνεύμα**. Αφήνουμε τα αυτοκίνητα δίπλα στην άσφαλο και ξεκινάμε με τα πόδια. Σε μερικά λεπτά φτάνουμε στο Αρκουδόρεμα. Στα τέλη Οκτώβρη το λιγοστό νερό δημιουργεί μια βελούδινη επιφάνεια, ακίνητη σαν λίμνη. Οι αντανάκλασεις πάνω της είναι μαγευτικές.

Ανηφορίζουμε ελαφρά, ανάμεσα σε δάσος γάβρων και δρυών. Δεν αργούμε να φτάσουμε στο μεγάλο μονότοξο γεφύρι, που παλιά συνέδεε τους ορεινούς οικισμούς **Διποτάμων** και **Τραχωνίου**. Σύμφωνα με τον τοπογράφο μηχανικό **Γιώργο Τσότσο** (2) είναι το μεγαλύτερο γεφύρι της Δράμας. Το μήκος του καταστρώματος είναι **41** μέτρα, το άνοιγμα του τόξου **17.50**, το πλάτος **2.5** και το ύψος **10** μέτρα. Η τοικοποιία του είναι κατασκευασμένη από αργούς λίθους, που είναι μόνον στην εξωτερική όψη λαξευτοί. Οι λίθοι της τοικοποιίας είναι σχιστόλιθοι, που δεν είναι

υδροπερατοί, κι έτσι προβλέπεται να εξασφαλίσουν την ύπαρξη του γεφυριού για πολλά ακόμη χρόνια.

Η έκπληξη, ωστόσο, προέρχεται από το ξωκκλήσι του **Αγ. Πνεύματος**, 150 περίπου μέτρα μετά το γεφύρι. Είναι εξ ολοκλήρου κατασκευασμένο με κροκάλες από το ρέμα. Εμπνευστές και δημιουργοί είναι δυο αδέρφια, ο **Βασίλης** και ο **Κώστας Ιωαννίδης**, το **1998**. Στον αύλειο χώρο έχουν, πάνω σε κροκάλες απεικονίσει, με βαθειά χάραξη, τις προσωπογραφίες ποικίλων αγίων. Στο λιλιπούτειο εσωτερικό του ξωκκλησιού, οι τοίχοι είναι καλυμμένοι με φορητές εικόνες, που φτάνουν σχεδόν τις 150!

Αφιερώνουμε μερικά λεπτά στον χώρο του ξωκκλησιού. Ολόγυρα δάσος, μερικά μέτρα χαμηλότερα μουρμουρίζει το Αρκουδόρεμα. Άλλοι φωτογραφίζουν, κάποιιοι ρεμβάζουν ή ανάβουν ένα κεράκι.

Παίρνουμε τον δρόμο της επιστροφής, σε μια διαδρομή ευχάριστη και ξεκούραστη, με κλίσεις ανεπαίσθητες. Που με χαλαρό βήμα δεν ξεπερνάει τα **20'**. Ο βαθμός δυσκολίας είναι **1** και το υψόμετρο στην περιοχή κυμαίνεται στα **350** μέτρα.

(2) «Μακεδονικά Γεφύρια», 1997.

Επάνω: Παιδική ευλάβεια μπροστά στην καμπανούλα και στο εσωτερικό του ξωκκλησιού του Αγ. Πνεύματος. Απέναντι: Θολωτό γεφύρι, από τα σημαντικότερα της Ανατ. Μακεδονίας.

Καταρράκτης Λεπίδα, ένα εντυπωσιακό δημιούργημα της φύσης.

ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ ΤΟΥ ΛΕΠΙΔΑ

Έρχεται η στιγμή να επισκεφτούμε έναν από τους θεαματικότερους αλλά και λιγότερο γνωστούς καταρράκτες της Ροδόπης: τον Καταρράκτη του Λεπίδα. Συνεχίζουμε ανηφορικά την ασφάλτινη διαδρομή και πολύ γρήγορα συναντάμε τα **Διπόταμα**. Είναι μικρός, ελάχιστα πια κατοικημένος οικισμός, σε υψόμετρο **640** μέτρων. Αμέσως μετά αρχίζει βατός, δασικός δρόμος. Λίγο πιο πάνω βρισκόμαστε μπροστά σε μια βασική διακλάδωση. Δεξιά ο δρόμος κατευθύνεται προς **Θολωτή Γέφυρα Λεωνίδα**, ενώ στην ευθεία προς Καταρράκτη και Εργοτάξιο Λεπίδα. Καθώς κερδίζουμε υψόμετρο τα χρώματα του φθινοπώρου ζωηρεύουν, στις βάλανιδιές και τους γάβρους προστίθενται και οξυές.

5 σχεδόν χιλιόμετρα μετά τα Διπόταμα φτάνουμε μπροστά σε ξύλινο κιόσκι του Δασαρχείου Δράμας. Μια μικρή πινακίδα μας κατευθύνει στην αρχή του μονοπατιού και μας ενημερώνει ότι η απόσταση είναι **700** μέτρα μέχρι τον καταρράκτη. Ξεκινάει το μονοπάτι από υψόμετρο **900** μέτρων χωμάτινο, κατηφορικό κι ελικοειδές. Τα πλατύφυλλα δέντρα του δάσους, στο παραμικρό φύσημα του ανέμου φυλλορροούν. Τα βήματά μας κινούνται πάνω σε μαλακό στρώμα καφεκίτρινων ξερόφυλλων.

Ο θόρυβος από τον αθέατο, ακόμη, καταρράκτη μεγαλώνει, το μονοπάτι κατηφορίζει απότομα, πλησιάζει προς το τέλος του. Τα δέντρα του δάσους αραιώνουν, προβάλλει η κακοτράχαλη ρεματιά κι απ' το ψηλότερο σημείο της ο Καταρράκτης του Λεπίδα. Από το στόμα όλων ακούγεται ένα αυθόρμητο Α!! Η έκπληξη είναι άμεση και αυθεντική. Οφείλεται αφ' ενός στον συμπαγή σκούρο βράχο που δημιουργεί ισχυρή αντίθεση με το αφρισμένο λευκό νερό και αφ' ετέρου στα πολλαπλά επίπεδα της επιφάνειας του βράχου, πάνω στα οποία δημιουργούνται πολλοί μικροί ενδιάμεσοι καταρράκτες.

*-Μετά τον καταρράκτη του Λεπίδα δεν ξέρω ποιο ωραιότερο θέαμα μπορώ να αντικρύσω σ' αυτή την εκδρομή, λέει ο φίλος μας ο **Παύλος** απ' την Αθήνα.*

Δεν έχει άδικο. Ο καταρράκτης του

Μια πανέμορφη αλεπού, ασφαλής και ήρεμη στα εδάφη του Φρακτού.

Ανθισμένος κρόκος στην περιοχή Αγ. Βαρβάρας.

Λεπίδα είναι από τους εντυπωσιακότερους της ελληνικής υπαίθρου. Ωστόσο, η περιήγησή μας στην ορεινή Παρανέστια χώρα δεν έχει ακόμη φτάσει στο τέλος της. Στα υψίπεδα της Κεντρικής Ροδόπης θα μας υποδεχθεί το επόμενο πρωί το Παρθένο Δάσος Φρακτού, το θρυλικό μνημείο της φύσης στα σύνορα με τη Βουλγαρία, που εδώ και 30 χρόνια παραμένει αδιατάρακτο από τις δραστηριότητες του ανθρώπου.

Σκύβουμε και πίνουμε από το κρυστάλλινο νερό, φωτογραφίζουμε τον πανύψηλο γίγαντα των 35 περίπου μέτρων από κάθε δυνατή γωνία λήψης. Μπορεί να ξεχαστεί κανείς ώρα πολλή μπροστά στα αφρισμένα πόδια του Λεπίδα, να νιώθει την υγρή του ανάσα με τα αναρίθμητα σταγονίδια και τον ρωμαλέο πάταγο των νερών του στην λιμνούλα και στις πέτρες της ρεματιάς...

Του χαρίζουμε μια τελευταία ματιά και παίρνουμε αργά τον δρόμο του γυρισμού. Που με χαλαρούς ρυθμούς δεν ξεπερνάει τα 20'.

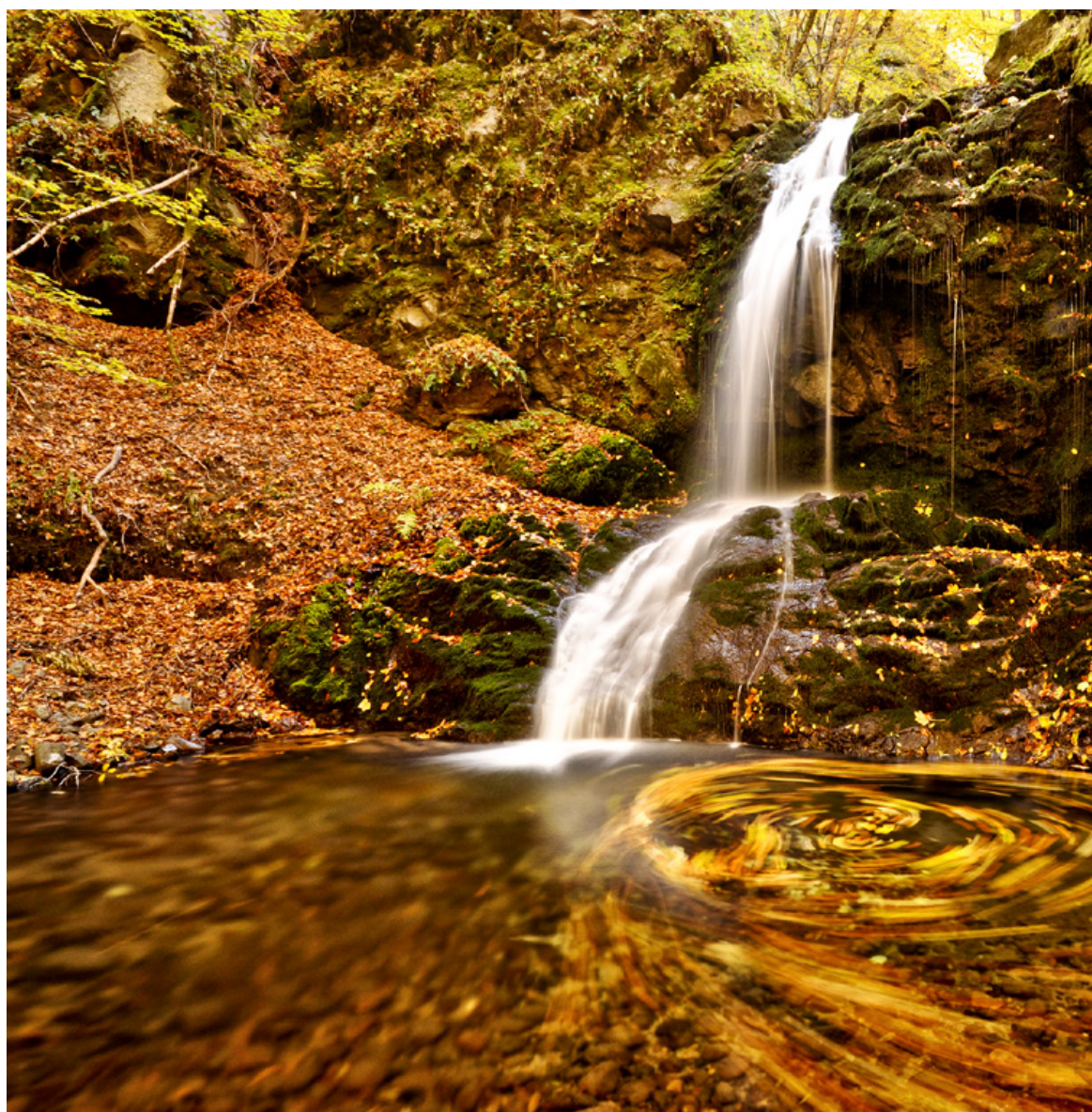

ΠΑΡΘΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

ΠΑΡΘΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΦΡΑΚΤΟΥ

«Εκεί όπου το περιβάλλον διεγείρει τις αισθήσεις του ανθρώπου στο έπακρο, εκεί βόρεια, στην «ακίδα» του νομού Δράμας, στα σύνορα με τη Βουλγαρία, βιώνει αιώνες τώρα το μεγαλύτερο αδιατάρακτο Διατηρητέο Μνημείο της φύσης στην Ευρώπη, το **Παρθένο Δάσος της Δυτικής Ροδόπης**. Τον φυσικό αυτόν «Παρθενώνα» περιβάλλουν και προστατεύουν

σταθερά διαχειριζόμενα δασικά οικοσυστήματα, τα Δάση του Φρακτού, που αποτελούν αδιαμφισβήτητα σημαντικό μέρος της φυσικής μας κληρονομιάς».

Μ' αυτές τις φράσεις μας εισάγει στην έννοια του Παρθένου Δάσους ο Δασολόγος και Διευθυντής Δασών Δράμας **Βασίλης Αντωνιάδης**. Φίλος παλιός ο Βασίλης ήταν πριν 16 χρόνια, στο πρώτο τότε τεύχος του περιοδικού, από τους βασικούς

Αριστερά: Ο μικρός καταρράκτης στο «Τζάκι Ρέμα».

Πρώτη μας στάση στο **Τζάκι Ρέμα**, με το ξύλινο γεφυράκι, τον πληροφοριακό χάρτη, τα άριστα σηματοδοτημένα μονοπάτια, που χάνονται στο δάσος. Το Τζάκι Ρέμα διασταυρώνεται με το **Ρέμα Γκούρας**. Παρά την πρωτοφανή ανομβρία των τελευταίων μηνών εξακολουθεί να ρέει ικανοποιητική ποσότητα νερού. Που είναι, βέβαια, αμόλυντο και αγνό, αφού καμιά ανθρώπινη δραστηριότητα δεν υπάρχει να το ρυπάνει.

Στις **12:40'** ξεκινάμε ν' ανηφορίζουμε από υψόμετρο **1.000** μέτρων. Ειν' ένα από τα ωραιότερα δασικά μονοπάτια στην φύση της Ελλάδας. Φαρδύ, ευκολοδιάβατο, με κλίσεις ομαλές, χώμα μαλακό και στρωμένο με παχύ στρώμα ξερόφυλλων οξυάς. Είναι αληθινή ευτυχία να βυθίζονται τα βήματά μας σ' αυτό το πολύχρωμο φυσικό χαλί. Μα δεν είναι μόνον το έδαφος. Πάνω απ' τα κεφάλια μας συνωθούνται σε μια απίθανη ποικιλία τα δέντρα του Φρακτού. Στα εμφανέστερα σημεία κάποιων κορμών η Δασική Υπηρεσία Δράμας έχει τοποθετήσει **καλαίσθητες αδιάβροχες πινακίδες**, που μας αποκαλύπτουν την ονομασία του συγκεκριμένου δέντρου και βέβαια τα κυριώτερά του χαρακτηριστικά.

Δέντρα κοινά αλλά και σπάνια μας προσκαλούν να σταματήσουμε για λίγο, να γνωρίσουμε την ταυτότητά τους, τον τόπο και το κλίμα που αναπτύσσονται, το ύψος που μπορούν να φτάσουν και τόσες ακόμη άγνωστες ιδιότητες. Σ' αυτό τον απέραντο βοτανικό κήπο λοιπόν παρελαύνουν ο σπάνιος **Φράξος** και η εξίσου άγνωστη **Οστρά ή Καρπινόφυλλη**, η σπανιώτατη **Πενταβέλονη Πεύκη**, η **Απόδιση ή Πετραία Δρυς**. Ονόματα εύχη, ασυνήθιστα, σχεδόν εξωτικά, για τους περισσότερους τελείως πρωτόγνωρα. Πού και πού ξεχωρίζει, ανάμεσα στα φυλλοβόλα, η ευθυτενής, κορμοστασιά μιας **Μαύρης Πεύκης**, ενώ κυρίαρχες με την πληθωρική τους παρουσία είναι οι **Οξυές** καθώς και

συντελεστές του άρθρου μας για το άλλο διάσημο δασικό σύμπλεγμα της Δράμας, το **Δάσος Ελατίας**, το περίφημο **Καρά-Ντερέ**.

Η ενημέρωση στο **Κέντρο Επισκεπτών Φρακτού «Θ. Αραμπατζής»** είναι σύντομη αλλά περιεκτική. Αμέσως μετά ξεκινάμε με τον Βασίλη Αντωνιάδη να γνωρίσουμε τις ιδιαιτερότητες του Φρακτού.

Φθινόπωρο στο Φρακτό. Σε πρώτο πλάνο κυριαρχούν χρυσοκίτρινες σημύδες.

το συγγενικό είδος των **Γάβρων**. Κάποια στιγμή αισθανόμαστε λιλιπούτειοι μπροστά σε μια, συγκλονιστική σε διαστάσεις, πάχος κορμού και ηλικία, Οξυά.

15 λεπτά μετά την αναχώρησή μας βρισκόμαστε μπροστά στις θρυλικές «**Σάρες**» του Φρακτού, ένα τοπίο εξωπραγματικό, μοναδικό. Είναι μια απίστευτα κακοτράχαλη πλαγιά, κατάσπαρτη από αναρίθμητες σταχτόγκριζες πέτρες, μεγάλες και μικρές.

-*Αντές είναι οι περίφημες «**Βολκανικές Βόμβες**», μας εξηγεί ο Βασίλης Αντωνιάδης, πετρώματα δηλαδή που στερεοποιήθηκαν μετά την έκρηξη ηφαιστείου και καλύφθηκαν από τέφρα. Με την πάροδο των αιώνων απομακρύνθηκε η τέφρα και αποκάλυψε αυτές τις πέτρες που είναι πραγματικά μοναδικές.*

Η περιήγησή μας συνεχίζεται στο Φρακτό. Κάνουμε την δεύτερη στάση μπροστά σ' ένα άλλο ξύλινο γεφυράκι. Εδώ ο Διευθυντής Δασών μας ενημερώνει συνοπτικά για την περιοχή, που κατοικείται από

νομάδες Σαρακατσάνους ήδη από το 1800 μέχρι τα χρόνια του μεσοπολέμου. Τα υπολείμματα των οικισμών τους εμφανίζονται στον αναλυτικό περιγητικό χάρτη με τις ενδείξεις «**Ερείπια 1**» και «**Ερείπια 2**».

-*Να πούμε κάτι και για τούτο το ζωηρό ρέμα, καταλήγει ο Βασίλης. Είναι το «**Ρέμα της Βαγγελίνας**», μιας Σαρακατσάνας, που όπως λέγεται, μετά από μια ερωτική απογοήτευση έβαλε σε τούτο το ρέμα τέλος στη ζωή της. Ας γνωρίσουμε όμως και κάποιους καταρράκτες.*

Ειδυλλιακότατο πάντα το μονοπάτι καταλήγει σε λιγότερο από ένα 5λεπτο στον «**Πρώτο Καταρράκτη**», ύψους 7 περίπου μέτρων, σ' ένα τοπίο ξέχωρης ομορφιάς. Συνεχίζουμε προς τον «**Δεύτερο Καταρράκτη**». Πριν απ' αυτόν μια διακλάδωση μας κατευθύνει προς τα «Ερείπια 1». Πελώριες οξυές, στρώμα ξερόφυλλων, γεφυράκι με κορμούς και υπολείμματα χαμηλών τοίχων με ξερολιθιές στην αντικρινή πλαγιά. Αθέατοι και καλά προφυλαγμένοι σ' αυτό τον ονειρεμένο τόπο ζούσαν εδώ κάποτε νομάδες Σαρακατσάνοι.

Επάνω: Μια από τις μεγαλύτερες σε διαστάσεις και ηλικία οξυά.
Κάτω Σάρα, βολκανικές βόμβες και χρωματική πανδαισία στο Φρακτό.

Επάνω: Ονειρικές εικόνες από τα έγκατα του 2ου καταρράκτη του Φρακτού. Απέναντι: Παρά την πρωτόγνωρη ανομβρία ο 1ος καταρράκτης εξακολουθεί να έχει πολύ νερό.

Επιστρέφοντας από τα «Ερείπια 1» συνεχίζουμε για τον Δεύτερο Καταρράκτη. Να μια συστάδα πανύψηλων γάβρων, που με περίσσιο θράσος κατάφεραν ν' αναπτυχθούν και να αμφισβητήσουν την μονοκρατορία της πανίσχυρης οξυάς. Να κι ένας χοντρός, ξερός κορμός. Η πινακίδα πάνω του αναφέρει «**Κέρασος η Γλυκόκαρπη**».

Μπροστά μας μια διακλάδωση οδηγεί δεξιά, σε απόσταση **1.300** μέτρων, στα «**Ερείπια Αχλαδοχωρίου**», ενώ αριστερά προς τον Δεύτερο Καταρράκτη. Καθώς παίρνουμε το μονοπάτι για τον καταρράκτη, το Φρακτό μας επιφυλάσσει την ωραιότερη και πιο απρόσμενη έκπληξη της ημέρας. Είναι μια ομάδα **4-5 αγριόγιδων** που διακρίνονται αμυδρά στις βραχοσπηλιές της αντικρινής πλαγιάς. Η δυσπρόσιτη ρεματιά που παρεμβάλλεται τους προσφέρει προστασία και ασφάλεια, έτσι δεν δείχνουν να ενοχλούνται από την παρουσία τόσων ανθρώπων. Επιστρατεύονται φωτογραφικές μηχανές, τρίποδα και

τπλεφακοί, τα πυκνά κλαδιά των ενδιάμεσων δέντρων όμως δεν μας επιτρέπουν να φωτογραφίσουμε με την μεγαλύτερη δυνατή ευκρίνεια τα πανέμορφα αλλά τόσο ακριβοθώρητα τετράποδα «μοντέλα» του Φρακτού.

Αφήνουμε τα αγριόγινδα στην οικογενειακή τους ευτυχία και σε δυο λεπτά φτάνουμε στον Δεύτερο Καταρράκτη. Όλα τα Μέλη του Ομίλου, μεγάλοι και παιδιά, ξεσπούν σε επιφωνήματα θαυμασμού. Είναι τόσο ωραίος ο Δεύτερος Καταρράκτης αλλά και το συνολικό τοπίο τόσο εντυπωσιακό! Στις ανεπαίσθητες πνοές του ανέμου οι οξυές φυλλορροούν, τα καφεκίτρινα φύλλα προσγειώνονται στο έδαφος ή ακουμπούν απαλά στην επιφάνεια της λιμνούλας, στα πόδια του καταρράκτη. Που ξεχύνεται από ύψος 15 περίπου μέτρων, με βελούδινη ροή τούτη την εποχή. Τον ατενίζουμε συγκινημένοι με την Άννα. Είναι αυτός ο ίδιος καταρράκτης που φωτογραφίσαμε **16** χρόνια πριν για το **№ 3** τεύχος του περιοδικού.

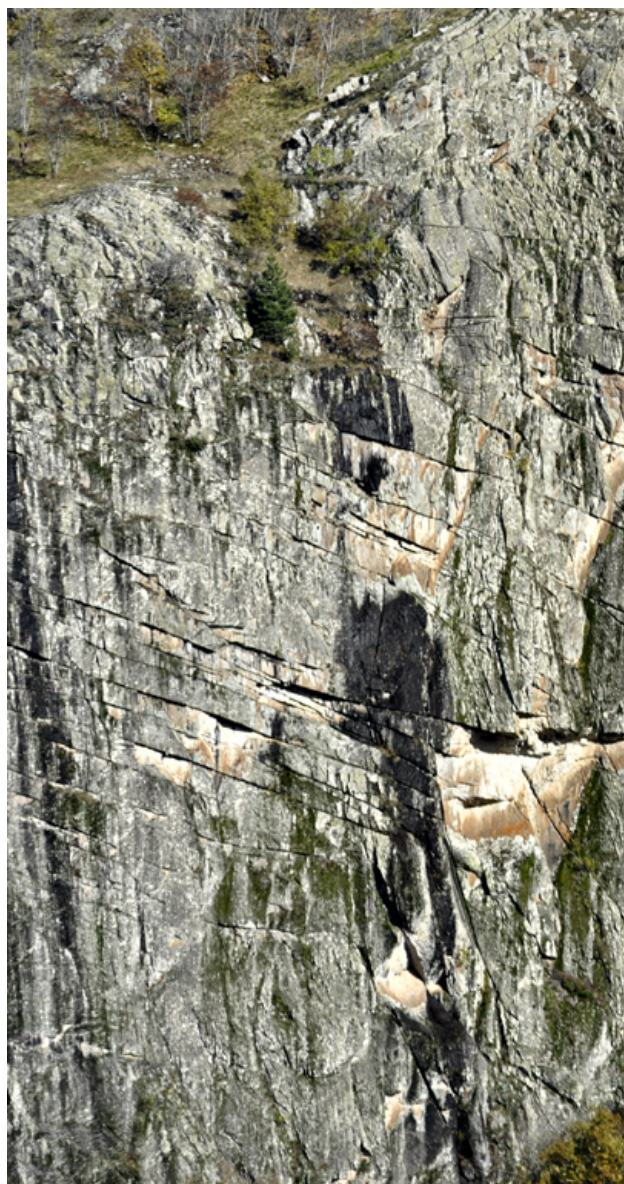

Τίποτε δεν δείχνει να έχει αλλάξει, σαν να μην πέρασε ούτε μια μέρα από τότε. Μόνον η συμμετοχή του ανθρώπινου παράγοντα έχει μεταβληθεί. Τότε είμασταν μόνον δυο, ενώ σήμερα μια χαρούμενη συντροφιά, που ομορφαίνει ακόμη περισσότερο με την παρουσία μικρών παιδιών.

Θα μπορούσαμε βέβαια να συνεχίσουμε ως τον **Τρίτο Καταρράκτη**. Δυστυχώς, η δυσκολία της ανάβασης μας επιβάλλει να επιστρέψουμε στον κεντρικό δασικό δρόμο που διασχίζει το Φρακτό. Επιβιβάζομαστε στα αυτοκίνητα και φτάνουμε σε μερικά λεπτά στο ξύλινο κιόσκι θέας, στην θέση «**Πανόραμα**». Είναι μάταια κάθε απόπειρα περιγραφής των εκρηκτικών χρωματικών τόνων των δέντρων, καθώς και των θεόρατων συγκροτημάτων των βράχων, που ορθώνονται για εκατοντάδες μέτρα και με τις ιλλιγγιώδεις τους ορθοπλαγιές λογχίζουν τον ουρανό. Με πλησιάζει ο αγαπητός φίλος **Παύλος**, γιατρός από την Αθήνα.

-Δεν μπορώ να πιστέψω ότι έχω αυτή την εικόνα απέναντί μου. Είναι το συγκλονιστικότερο ορεινό τοπίο που έχω αντικρύσει ποτέ.

Για επίλογο της μαγευτικής τούτης μέρας στα τελειώματα του Οκτώβρη έχουμε κρατήσει το πικ-νικ στο κιόσκι. Εδώ μας περιμένει μια συναρπαστική ποικιλία από έξι διαφορετικές χειροποίητες πίτες του **Γυναικείου Συνεταιρισμού Κοκκινογειών Δράμας**. Τις συνοδεύουμε με εκλεκτά κρασιά του Κτήματος Παυλίδη. Ρίχνω μια ματιά στην ομήγυρη, στα μέλη των «**Ελλήνων Περιηγητών**», μεγάλους και μικρούς. Παντού βλέπω πρόσωπα γελαστά, παρόλους τους δύσκολους καιρούς. Φέρνω στη μνήμη την αντίστοιχη εκδρομή που είχαμε πραγματοποιήσει με τον Όμιλο στο Φρακτό, δυο χρόνια πριν. Νοέμβρης ήταν τότε, μόλις είχε πέσει το πρώτο χιόνι. Το Φρακτό ήταν ένας τόπος μαγικός, ζούσε σαν σε όνειρο, με όλα του τα χρώματα αποτυπωμένα σε λευκό φόντο. Το κρύο, ωστόσο, ήταν τσουχτερό. Μετά την πολύωρη περιπλάνηση είχαμε συγκεντρωθεί γύρω απ' τη μεγάλη ξυλόσομπα, με κρασί, μεζέδες και τσιπουράκι. Η έκπληξη όμως όλων είχε προέλθει

από την στρατιωτική φασολάδα, ευγενική προσφορά των στρατιωτών του Τάγματος, που έδρευε ακόμα τότε στο Παρανέστι. Μια φασολάδα αχνιστή, χυλωμένη, φτιαγμένη μ' αυτό τον μοναδικό τρόπο που μόνον οι μάγειροι του Ελληνικού Στρατού μπορούν να φτιάξουν. Και αποτελεί μια από τις πιο όμορφες γαστρονομικές αναδρομές στη μνήμη όσων ανδρών έχουν υπηρετήσει στον Ελληνικό Στρατό.

Πρόταση αγοράς από το V15.gr: **Men's Slot WP Boots, Northern Face**

Για απόλυτη άνεση, κράτημα και αδιάβροχη προστασία στις περιηγήσεις σας, δέστε τα κορδόνια των Men's Slot WP σας. Με καθαρό σχεδιασμό, ειδικά φτιαγμένα για αντοχή σε σκληρές δοκιμασίες, θα κρατήσουν τα πόδια σας στεγνά και ακούραστα.

Δείτε αυτό και περισσότερα από 4.500 άλλα προϊόντα ορειβασίας, outdoor και εξοπλισμό ταξιδιού στο e-shop www.V15.gr

Νοέμβρης του 2009. Το πρώτο χιόνι επισκέπτεται τα λαμπρά χρώματα του Φρακτού.

ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΡΑΚΤΟ

Από τον **ΒΑΣΙΛΗ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ**, Διευθυντή Δασών Δράμας, Δασολόγο

Σε απόσταση **92χλμ.** από τη Δράμα και **60** από το Παρανέστι, η περιοχή του Φρακτού είναι προικισμένη με μια πλούσια όσο και σπάνια ποικιλία από φυτά και ζώα, καθώς και από μοναδικούς βιότοπους, γεωμορφολογικούς σχηματισμούς με μπαλκόνια θέας και «πέτρινους κήπους», ορθοπλαγιές, σπηλαιώσεις, τοπία με βαθύσκωτα φαράγγια και φιδωτά ρέματα που γκρεμίζουν με ορμή τα νερά τους από βράχια βάρθα δημιουργώντας πολλούς μεγάλους καταρράκτες, που προκαλούν το ενδιαφέρον και τον θαυμασμό του επισκέπτη. Λόγω της ιδιαιτερότητας αυτής, τα δάση του Φρακτού έχουν χαρακτηριστεί από την υφιστάμενη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία σαν «**Προστατευόμενη περιοχή**». Όμως σήμερα, οι Προστατευόμενες Περιοχές δεν απομονώνονται από τον υπόλοιπο κόσμο αλλά με ασφαλείς προϋποθέσεις προσφέρονται για χρήση – απόλαυση σε κάθε άνθρωπο

που θέλει να βιώσει και να καρπωθεί σε όλες τις εποχές τον δυναμικά διαμορφούμενο Οπτικό Πόρο αυτών των περιοχών. Η προσπάθεια παρακολούθησης των επιπτώσεων από τον τουρισμό είναι μια διαρκής παράλληλη υποχρέωση. Για την ανάγκη αυτή, μετά από επιστημονική διερεύνηση της περιοχής με τα υφιστάμενα Διαχειριστικά Σχέδια και τις Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες, διαμορφώθηκαν οι παρακάτω ζώνες χρήσης γης:

1) **Ζώνη Αειφορικής Διαχείρισης (110.000 στρέμματα)**, όπου επιτρέπονται όλες οι δραστηριότητες που είναι συμβατές με τους κανόνες της αειφορίας, της Δασικής επιστήμης και των νόμων.

2) **Ζώνη Καταφυγίου Άγριας Ζωής (53.100 στρέμματα)**, όπου δεν επιτρέπονται η βοσκή, το κυνήγι, το ψάρεμα και η σύλληψη παντός ζώου.

3) **Ζώνη Διατηρητέου Μνημείου της Φύσης (1^η κελίδα 5.000 στρέμματα και**

2^ο 900 στρέμματα). Έχει κηρυχθεί έτσι με την 200995/9950/1980 απόφαση του Υπ. Γεωργίας. Εδώ ισχύει καθεστώς απόλυτης προστασίας και η είσοδος επιτρέπεται μόνον σε ερευνητές μετά από άδεια.

4) **Ζώνη Ειδικής Προστασίας (4.800 στρέμματα)**. Αποτελεί το ενδιάμεσο δάσος μεταξύ των δυο κηλίδων του Διατηρητέου Μνημείου όπου έγιναν υλοτομίες μία φορά το **1978-9**. Έκτοτε η περιοχή αυτή είναι σε καθεστώς απόλυτης προστασίας και η είσοδος σ' αυτήν επιτρέπεται μόνον σε ερευνητές μετά από άδεια. Η ζώνη αυτή μαζί με την προηγούμενη αποτελούν το **Παρθένο Δάσος της Δυτικής Ροδόπης (Παρανεστίου)**.

5) **Ζώνη Περιφερειακής Προστασίας** του Παρθένου Δάσους (**9.300 στρέμματα**). Στη ζώνη αυτή με ιδιαίτερη φροντίδα ελαχιστοποιούνται οι ανθρώπινες επεμβάσεις και οχλήσεις στους βιοτόπους, με διαχείριση ήπια και συμβατή προς το Παρθένο Δάσος, έτσι που τελικά

να λειτουργεί σαν «**ζώνη ανάσχεσης**» (buffer zones). Σ' αυτήν μπορεί να ανακαλύψει ο επισκέπτης με μια θεληματική περιήγησή του στα «άδυτα» του Φρακτού, μέσα από εκπαιδευτικά μονοπάτια, θέσεις θέας, χώρους πικ-νικ, καταρράκτες, σάρρες (βολκανικές βόμβες) και πηγές. Μετά την ολοκλήρωση των διαδρομών και τον ενεργειακό του κορεσμό πιστεύουμε, πως φεύγοντας ο επισκέπτης θα έχει γίνει ένας ώριμος πρεσβευτής της φύσης και της περιοχής, που θα υποστηρίζει παντού και πάντοτε, ότι τα βουνά δεν είναι απλοί χώροι αναψυχής και ανθρωπίνων δραστηριοτήτων αλλά και χώροι όπου θα πρέπει να επιβιώσει και η άγρια ζωή. Και ακόμη, ότι η διαρκής επαγρύπνηση για κάθε περιβαλλοντική διαταραχή, καθώς και η εθελοντική συμμετοχή σε θέματα ανόρθωσης, διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος αποτελούν πλέον για κάθε ενεργό πολίτη ύψιστη υποχρέωση.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά τον **Διευθυντή Δασών Δράμας, Δασολόγο Βασίλη Αντωνιάδη**, για την εκπληκτική ξενάγηση στην μαγευτική φύση του Παρθένου Δάσους Φρακτού.

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ

Από Δράμα: **40χλμ.**

Από Ξάνθη: **50χλμ.**

Από Θεσσαλονίκη: (μέσω Εγνατίας-Δράμας): **185χλμ.**

Από Αθήνα: **685χλμ.**

ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΑΡΚΟΥΔΟΡΕΜΑΤΟΣ

Η διάσχισή του είναι προσιτή ακόμα και σε πρωτόπειρους περιπατητές. Η πορεία χαρακτηρίζεται εύκολη, με βαθμό δυσκολίας **1**. Διάρκει **±1 ώρα**.

ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑΣ

Η πορεία από την ασφαλτο ως τον καταρράκτη είναι ξεκούραστη, επίπεδη σχεδόν και διαρκεί μόλις **8-10'**. Ο βαθμός δυσκολίας είναι φυσικά **1**.

ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ ΛΕΠΙΔΑ

Αφετηρία: Δασικός δρόμος 5 περίπου χλμ. μετά τα Διπόταμα. Υψόμ. **900** μέτρα. Τερματισμός: Καταρράκτης Λεπίδα, Υψόμ. **790μ.**

Υψόμ. Διαφορά: **-110** μέτρα.

Χρόνος: **15-20'**.

Μονοπάτι: Χωμάτινο, ομαλό, κατά διαστήματα με έντονες κλίσεις.

Πορεία: Εύκολη έως μέτρια δύσκολη (**1-2**).

Αξιοθέατα: Υπέροχο δάσος φυλλοβόλων, εντυπωσιακός καταρράκτης.

ΧΑΡΤΗΣ: ΑΝΑΒΑΣΗ / ΤΟΡΟ NAVIGATOR

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ

Η υποβάθμιση του Σιδηροδρομικού Σταθμού του Παρανεστίου δεν έχει επηρεάσει την γοητεία και τις ιδιαιτερότητες του τόπου. Που, εκτός από την ομορφιά του, προσφέρει στον επισκέπτη μια μικρή μεν αλλά υψηλού επιπέδου τουριστική υποδομή.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ «PHILOXENIA»

Το πρώτο, ξενοδοχείο που λειτούργησε το 1989 στο Παρανέστι είναι το «**PHILOXENIA**», του **Σάββα Γεωργιάδη** και της **Νίτσας**. Είναι χτισμένο σε πευκόφυτο λόφο με διακριτική χρήση σχιστόλιθου και ξύλου. Αυτό που μας εντυπωσιάζει, είναι ο απίστευτης ομορφιάς, ποικιλίας και τάξης ανθόκηπος.

Με την ίδια φροντίδα η οικογένεια Γεωργιάδη έχει επιμεληθεί και τους εσωτερικούς χώρους, τα ευρύχωρα δωμάτια με τον πλήρη εξοπλισμό.

Το ξενοδοχείο PHILOXENIA δικαιώνει το όνομά του. Η οικογένεια Γεωργιάδη θεωρεί τους επισκέπτες της πρώτα φίλους και κάνει τα πάντα για να φεύγουν από το Παρανέστι με τις ωραιότερες αναμνήσεις.

Τηλ: 25240-22001, 6932-255902, www.philoxeniadrama.gr

NESSOS

Στον ανατολικό λόφο του Παρανεστίου, σε θέση στρατηγική ο **Γαβριήλ Γαβριήλογλου** και η γυναίκα του **Σοφία** δημιούργησαν το ξενοδοχείο «**NESSOS**», εμπνευσμένοι από τον μυθικό κένταυρο Νέσσο. Τα 12 δωμάτια της μονάδας, έχουν εξαιρετική ευρυχωρία και πλήρη εξοπλισμό. Στο σαλόνι το αναμμένο τζάκι μας χαρίζει όμορφες στιγμές.

Εξίσου ωραίες είναι οι χειροποίητες πίτες και οι σπιτικές μαρμελάδες στο πρωινό. Στην κουζίνα επιλέγουμε **Λαχανοντολμάδες**, **Μαντί** με γέμιση κιμά ή τυριού και **Κότσι** χοιρινό στη γάστρα με κεδροκούκουτσα, σως κράνου και κρούστα μελιού.

«*Η κρίση θέλει.. κότσια*», συνηθίζει να λέει ο Γαβριήλ. Και δεν έχει άδικο.

Τηλ: 25240-21021, 6944-785340, www.hotelnessos.gr, info@hotelnessos.gr

